

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta sekä Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta sekä Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 65/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Niko Ijäs, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Valtiokonttori

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta. Laki on välttämätön Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi. Laissa säädettäisiin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta vastaavista kansallisista viranomaisista ja niiden tehtävistä sekä viranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista. Laki sisältäisi myös eräitä erityisiä tuen myöntämisen ja maksamisen rajoituksia.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettaviksi Valtiokonttorista annettua lakia sekä väliaikaisesti tulotietojärjestelmästä annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2022.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Kysymyksessä on elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnointiin, valvontaan ja tarkastukseen liittyvä lakiesitys, joka sisältää myös tukivälineen hallinnoinnista vastaavia viranomaisia ja niiden tehtäviä sekä tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksia koskevat säädökset.

Uusi lainsäädäntö on tarpeen, sillä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta ((EU) 2021/241) edellyttää kansallista lainsäädäntöä tukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta. Tukivälinevarojen kansallisesta hallinnointi- ja valvontajärjestelmästä säätäminen on välttämätöntä myös neuvoston 29.10.2021 hyväksymän Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi ja tukivälinevarojen maksamiseksi Suomelle.

Em. asetusta asettaa runsaasti valvontaa ym. koskevia vaatimuksia. Sen mukaan jäsenvaltioiden on tukivälinettä täytäntöön pannaan toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että tukivälineestä tuettuihin toimenpiteisiin liittyvä varojen käyttö on sovellettavan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaista erityisesti petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemisen, havaitsemisen ja korjaamisen osalta. Jäsenvaltioiden on tätä varten varmistettava vaikuttava ja tehokas sisäisen valvonnan järjestelmä ja aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen määrien takaisinperintä.

Hallituksen esityksessä on omaksuttu kattava valvonta- ja tarkastusjärjestelmä, jossa valtiovarainministeriö toimisi kansallisena vastuuviranomaisena ja koordinaattorina suhteessa komissioon. Valtiovarainministeriössä oleva valtiovarain controller -toiminto toimisi riippumattomana ulkoisena tarkastajana, ja Valtiokonttorin tehtävä olisi ylläpitää keskitettyä kansallista tietojärjestelmää, johon tukiviranomaisten tulisi toimittaa elpymis- ja palautumistukivälinevarojen rahoitettujen hankkeiden seurantaan koskevia tietoja. Myös tukiviranomaisilla olisi mm. tuen käytön seurantaan ja valvontaan liittyviä tehtäviä.

Hallituksen esityksen mukaan elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta aiheutuvat hallinnointi- ja valvontakustannukset ovat vuosina 2021—2026 alustavan arvion mukaan noin 74,7 milj. euroa ja 723 henkilötyövuotta. Hallinnolliset kustannukset rahoitetaan osin tukivälinevaroin, osin kansallisin määrärahalisäyksin ja osin osana virastojen ja laitosten normaalia toimintamenorahoitusta. Elpymisvälineestä maksettavat lopulliset rahoitusosuudet varmistuvat kesäkuun 2022 loppuun mennessä, mutta aiemmin tehtyjen arvioiden mukaan (tukivälineasetuksen liite IV) Suomen osuus tukivälineestä saatavasta rahoituksesta on käyvin hinnoin enintään 2,086 mrd. euroa. Hallinnolliset kulut olisivat näiden lukujen valossa vajaan neljän prosentin luokkaa.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valtiovarainvaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muutettuna.

Voimaantulo. Hallituksen esityksen mukaan lait oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2022, mutta esityksen eduskuntakäsittelyn vaatima aika huomioiden voimaantulo siirtyy hieman myöhäisemmäksi. Lait on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian niiden tultua hyväksytyiksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukiväliseen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta

3. luku. Tuen myöntäminen, seuranta ja valvonta

10 §. Tuen myöntämisen rajoitukset.

Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan tukea ei voida myöntää, jos tuen hakija on esim. laiminlyönyt toistuvasti tai huomattavassa määrin veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvät velvollisuudet tai hakijalla on vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa. Säännöksiä ei kuitenkaan sovellettaisi julkisoikeudellisiin oikeushenkilöihin, jolloin soveltamisen ulkopuolelle jäisivät valtio ja sen laitos, kunta, kuntayhtymä, seurakunta ja muu uskonnollinen yhdyskunta sekä muu julkisoikeudellinen oikeushenkilö, kuten julkisoikeudellinen sekä säätiömuotoinen yliopisto. Tuen myöntämisen rajoitukset koskisivat yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitettuja yrityksiä tai muita yhteisöjä ja säätiöitä kuin julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä ja säätiömuotoisia yliopistoja. Näitä ovat mm. avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö ja osuuskunta.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että osakeyhtiömuotoista ammattikorkeakoulua ei rinnasteta em. julkisoikeudellisiin oikeushenkilöihin. Näin ammattikorkeakouluja kohdeltaisiin eri tavoin kuin julkisoikeudellisia tai säätiömuotoisia yliopistoja. Ammattikorkeakoulut ovat ammattikorkeakoululain mukaisesti voittoa tavoittelemattomia osakeyhtiömuotoisia oikeushenkilöitä, joihin sovelletaan ensisijaisesti ammattikorkeakoululakia. Lisäksi korkeakoulujärjestelmää rahoitetaan pääasiallisesti suoraan opetus- ja kulttuuriministeriön budjetista yliopisto- ja ammattikorkeakoululakien mukaisena rahoituksena.

Koska osakeyhtiömuotoiset ammattikorkeakoulut ovat osa korkeakoulujärjestelmää, valiokunta pitää johdonmukaisena, että ne jätetään julkisoikeudellisten ja säätiömuotoisten yliopistojen tavoin tuen myöntämistä ja maksamista koskevan rajoitussääntelyn ulkopuolelle. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 10 §:ään tehdään tätä koskeva muutos.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 65/2022 vp sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 65/2022 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

Valiokunnan muutosehdotus

1.

Laki

Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavilla varoilla rahoitettavia hankkeita koskevien tukien myöntämisestä ja maksamisesta sekä hankkeiden hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, tässä laissa tarkoitetun tuen myöntämiseen ja maksamiseen sekä tuen hallinointiin, valvontaan ja tarkastukseen sovelletaan mitä muualla laissa säädetään.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *elpymis- ja palautumistukivälineellä* elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/241, jäljempänä *tukivälineasetus*, tarkoitettua tukivälinettä;

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

2) *elpymis- ja palautumissuunnitelmalla* Euroopan unionin neuvoston hyväksymää Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa;

3) *elpymis- ja palautumistukivälinevaroilla* elpymis- ja palautumistukivälineestä Suomelle osoitettavia varoja;

4) *tuella* valtion talousarvioon otetusta elpymis- ja palautumistukivälinevaroja vastaavasta määrärahasta tuen saajalle tukipäätöksessä määritellyn hankkeen toteuttamiseksi myönnettyä avustusta ja lainaa ja toiselle valtion viranomaiselle myönnettyä rahoitusta sekä mainitun määrärahan käyttöä tuen saajan hyväksi tehtyyn tukipäätöksen toimeenpanemisen edellyttämään tavarai- tai palveluhankintaan ja mainitun määrärahan käyttämistä tukiviranomaisen itse toteuttamaan hankkeeseen;

5) *tukiviranomaisella* valtion viranomaista tai lain perusteella valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä hoitavaa oikeushenkilöä, joka myöntää tuen saajalle tukea tai käyttää tukiviranomaiselle valtion talousarviossa osoitettua elpymis- ja palautumistukivälinevaroja vastaavaa määrärahaa tukiviranomaisen itse toteuttamaan hankkeeseen;

6) *tuen saajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolle tukiviranomainen on myöntänyt tukea, sekä tukiviranomaista, kun se käyttää tukiviranomaiselle valtion talousarviossa osoitettua elpymis- ja palautumistukivälinevaroja vastaavaa määrärahaa itse toteuttamaansa hankkeeseen.

2 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

4 §

Valtiovarainministeriön tehtävät

Valtiovarainministeriön tehtävänä on:

1) valmistella ehdotus Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaksi ja sen muutokseksi sekä toimittaa ehdotukset komissiolle;

2) tehdä komission kanssa tukivälineasetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu Suomen rahoitusosuutta koskeva sopimus ja tarvittaessa 15 artiklassa tarkoitettu lainasopimus;

3) tehdä komission kanssa sopimus tukivälineasetuksen 20 artiklan 6 kohdassa tarkoitetuista operatiivisista järjestelyistä;

4) valmistella tukivälineasetuksen 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu maksupyyntö, vastata maksupyyntöön tukivälineasetuksen 22 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan sisällytettävien tietojen oikeellisuudesta, antaa maksupyyntöön liitettävä johdon vahvistuslausuma sekä toimittaa maksupyyntö komissiolle;

5) vastata jäsenvaltiolle tukivälineasetuksen 27 artiklan ja 29 artiklan 5 kohdassa säädetyistä raportoinnista;

6) koordinoida, yhteen sovittaa ja ohjata elpymis- ja palautumissuunnitelman kansallista toimeenpanoa sekä vastata niistä tukivälineasetuksessa säädetyistä jäsenvaltion tehtävistä, jotka eivät kuulu minkään muun viranomaisen tehtäviin.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä elpymis- ja palautus suunnitelman ja sen muutosten valmistelusta sekä tuen hallinnoinnista, seurannasta ja valvonnasta.

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan siirtää 1 momentin 4 kohdassa edellytettyjen tietojen oikeellisuuden varmennustehtäviä sekä muita maksupyynnön valmisteluun liittyviä tehtäviä, 5 kohdassa tarkoitettuja raportointitehtäviä ja 6 kohdassa tarkoitettuja teknisluonteisia hallinnointitehtäviä Valtiokonttorille.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtiovarainministeriön tehtävistä.

5 §

Valtiovarain controller -toiminnon tehtävät

Valtiovarainministeriön valtiovarain controller -toiminto toimii elpymis- ja palautumistukivälinevarojen riippumattomana tarkastajana. Sen tehtävänä on:

1) tarkastaa valtiovarainministeriölle, Valtiokonttorille, ministeriölle ja tukiviranomaisille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamista;

2) tarkastaa, ovatko tuen saajat käyttäneet tukea sitä koskevien säännösten, määräysten ja ehtojen mukaisesti ja onko tuen käytölle asetetut tavoitteet saavutettu;

3) ilmoittaa tarkastusten tuloksista valtiovarainministeriölle, Valtiokonttorille sekä hallinnon- ja toimialan ministeriölle;

4) laatia valtiovarainministeriölle tukivälineasetuksen 22 artiklan 2 kohdan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu yhteenveto suoritetuista tarkastuksista ja niissä havaituista puutteista maksupyynnön liitettäväksi.

Tarkastukset tulee tehdä tarkastussuunnitelmaan ja riskiarvioon perustuen. Tarkastuksissa on noudatettava kansainvälisesti hyväksytyjä tilintarkastusstandardeja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtiovarain controller -toiminnon tehtävistä.

6 §

Tukiviranomaisen tehtävät

Tukiviranomaisen tehtävänä on:

1) vastata toimialansa tuen myöntämiseen liittyvistä tehtävistä;

2) seurata tuen käyttöä 12 §:n mukaisesti sekä vastata, että tuen käytöstä ja tuelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä tuen valvonnasta ja tarkastuksesta Valtiokonttorille ilmoitettavat tiedot ovat kattavia ja virheettömiä sekä vastaavat keskitetyn tietojärjestelmän sisältövaatimuksia;

3) antaa myöntämistään ja itse käyttämistään tuista asianomaisen toimialan ministeriölle valtiovarainministeriön asettamaan määräaikaan mennessä 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa vastaava tukiviranomaisen johdon vahvistuslausuma;

4) laatia ja ylläpitää tukiviranomaisen myöntämien ja itse käyttämien tukien hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaus;

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

5) ilmoittaa elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön liittyvistä rikoksista noudattaen valtionalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 17 §:n 1 momenttia sekä Valtiokonttorin tarvittaessa ilmoitettaviksi määräämistä muista sääntöjenvastaisuuksista valtiovarainministeriölle, valtiovarain controller -toiminnolle, Valtiokonttorille, asianomaisen hallinnonalan ja toimialan ministeriölle, valtionalouden tarkastusvirastolle ja Euroopan petostentorjuntavirastolle.

Tukiviranomaisen on itse toteutettavissa hankkeissa eriytettävä hallinnollisesti toisistaan tuen myöntämiseen ja valvontaan liittyvät tehtävät hankkeiden toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Tämän lain nojalla annettavia valtioneuvoston ja valtiovarainministeriön asetuksia sekä viranomaisten määräyksiä sovelletaan myös tukiviranomaisen itse toteuttamiin hankkeisiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tukiviranomaisen tehtävistä.

7 §

Valtiokonttorin tehtävät

Valtiokonttorin tehtävänä on:

1) ylläpitää elpymis- ja palautumistukivälinevaroilla rahoitettujen hankkeiden seurantaan koskevaa keskitettyä kansallista tietojärjestelmää, johon kerätään 12 §:ssä tarkoitettut tiedot, sekä toimia tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä;

2) neuvoa ministeriöitä ja tukiviranomaisia tukivälinevarojen käytön hallinnoinnissa, seurannassa ja valvonnassa sekä neuvoa tässä laissa tarkoitettuja kansallisia viranomaisia 12 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisessa keskitettyyn tietojärjestelmään;

3) varmentaa, että tukiviranomaisten toimittamat tiedot sisältävät kaikki 12 §:ssä tarkoitettut tiedot;

4) tuottaa valtiovarainministeriölle, valtiovarain controller -toiminnolle sekä toimivaltaisille Euroopan unionin toimielimille, elimille ja laitoksille tietojärjestelmän tietojen perusteella tai muutoin niiden lakisääteisten tehtävien hoitamisen edellyttämät tiedot ja selvitykset;

5) valvoa ja varmentaa elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa ja elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöä;

6) valvoa ja varmentaa, että tukiviranomainen korjaa Euroopan unionin toimivaltaisen toimielimen, elimen tai laitoksen, valtiovarain controller -toiminnon, valtiovarainministeriön, Valtiokonttorin, ministeriön tai tukiviranomaisen itsensä tekemässä valvonnassa ja tarkastuksessa havaitut tuen hallinnointia tai käyttöä koskevat virheet ja puutteet;

7) velvoittaa tarvittaessa päätöksellään tukiviranomaista korjaamaan määrääjässä virheet ja puutteet, jotka Valtiokonttori havaitsee hoitaessaan 3, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettuja varmennus- ja valvontatehtäviä taikka 4 §:n 3 momentin tai 15 §:n 2 momentin nojalla säädettyjä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Valtiokonttorin tehtävistä.

8 §

Ministeriöiden tehtävät

Kunkin ministeriön tehtävänä on toimi- tai hallinnonalallaan valvoa, että tukiviranomaiset toimeenpanevat elpymis- ja palautumissuunnitelmaa asianmukaisesti, sekä antaa ministeriön ja sen toimialan tukiviranomaisten myöntämistä ja itse käyttämistä tuista valtiovarainministeriölle sen

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

asettamaan määräaikaan mennessä 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa vastaava ministeriön johdon vahvistuslausuma.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ministeriön 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä.

9 §

Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaaminen

Tässä luvussa tarkoitettujen viranomaisten on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan otettava asianmukaisesti huomioon Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaaminen.

3 luku

Tuen myöntäminen, seuranta ja valvonta

10 §

Tuen myöntämisen rajoitukset

Jos tuen hakija on yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitettu yritys tai muu yhteisö tai säätiö kuin julkisoikeudellinen oikeushenkilö, **tai** säätiömuotoinen yliopisto **tai osakeyhtiömuotoinen ammattikorkeakoulu**, tukea ei voida myöntää, jos:

1) hakija on hakemuksen vireilletulovuoden tai sitä edeltävän kolmen kalenterivuoden aikana laiminlyönyt toistuvasti tai huomattavissa määrin veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröimis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksiensa hoitamisen ja velvollisuudet ovat tukea haattaessa edelleen hoitamatta;

2) hakijalla on vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin;

3) hakija on asetettu konkurssiin tai hakijan konkurssiin asettamista koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa;

4) hakija on jättänyt noudattamatta valtionavustuslain (688/2001) 21 tai 22 §:n taikka muun lain nojalla tehtyä valtionavustuksen takaisinperintäpäätöstä;

5) hakija on jättänyt noudattamatta hakijan vilpillisen tai virheellisen menettelyn taikka laiminlyönnin johdosta tehtyä päätöstä, jolla hakijalle myönnetty valtion laina tai sen osa on määrätty heti takaisinmaksettavaksi;

6) hakija on jättänyt noudattamatta eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä tarkoitettua tuen takaisinperintäpäätöstä.

Poiketen siitä mitä 1 momentissa säädetään, tukiviranomainen voi myöntää tukea, jos se on erityisen painavasta syystä tarkoituksenmukaista.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

11 §

Tuen maksamisen rajoitukset

Jos 10 §:n 1 momentissa tarkoitettulle tuen hakijalle on myönnetty tukea vähintään 50 000 euroa ja jos tukea ei makseta kokonaan tai osittain tukipäätöksen yhteydessä tai jos tavarana tai palveluna myönnettyä tukea ei luovuteta viivytyksettä tukipäätöksen tekemisen jälkeen, myöhemmin maksettavaksi tai luovutettavaksi tarkoitettua tukea tai sen osaa ei ilman uutta asiassa tuen myöntämistä koskevan päätöksen jälkeen saatua selvitystä voida maksaa tai luovuttaa ilman erityisen painavaa syytä, jos tuen saajaa koskee tuen maksatuspäätöstä tehtäessä tai ennen tavarana tai palveluna luovuttamista jokin mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettu tuen myöntämisen rajoitus.

12 §

Tuen käytön keskitetty kansallinen seuranta

Tukiviranomaisen on osana tuen käytön seurantaa ja valvontaa tallennettava käyttämäänsä tietojärjestelmään seuraavat tiedot sekä ilmoitettava ne salassapitosäännösten estämättä Valtiokonttorille elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanon keskitettyä kansallista seurantaa ja valvontaa varten:

1) tuen hakemista, myöntämistä, maksamista, seurantaa, maksamisen lopettamista, palauttamista, tarkastuksia, takaisinperintää ja muita jälkitoimia koskevat tiedot sekä tukivälineasetuksen 2 artiklan 6 alakohdassa tarkoitettuna ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen toteutumisen arviointia ja seurantaa koskevat tarvittavat tiedot;

2) elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisten välitavoitteiden ja tavoitteiden toteutumista koskevat tiedot;

3) tukivälineasetuksen 22 artiklan 2 kohdan d alakohdan i-iv alakohdassa tarkoitettut tiedot;

4) elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/241 täydentämisestä vahvistamalla yhteiset indikaattorit ja elpymisen ja palautumisen tulostaulun yksityiskohtaiset osat annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2021/2106 1 artiklan f alakohdassa tarkoitettuja yhteisiä indikaattoreita koskevat tiedot.

Tukiviranomaisen on 1 momentissa säädetyn lisäksi tallennettava käyttämäänsä tietojärjestelmään Valtiokonttorin määräämät elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanon keskitetyn kansallisen seurannan ja valvonnan kannalta olennaiset julkiset tiedot sekä ilmoitettava ne Valtiokonttorille.

Tukiviranomaisen, ministeriön, joka ei ole tukiviranomainen, sekä valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon on ilmoitettava tämän lain nojalla tekemistään tarkastuksista ja luovutettava niiden perusteella laaditut tarkastuskertomukset Valtiokonttorille salassapitosäännösten estämättä.

Valtiokonttori voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentin nojalla toimitettavista tiedoista.

Valtiokonttori voi antaa määräyksiä tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen teknisestä toimittamisesta.

Tämän pykälän perusteella Valtiokonttorille ei luovuteta asiakirjoja, jotka julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 18 §:n nojalla on turvallisuusluokiteltu turvallisuusluokkaan I–III.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

13 §

Kansallisten viranomaisten tiedonsaantioikeus ja tiedon luovutusoikeus

Valtiovarainministeriöllä, muulla ministeriöllä, Valtiokonttorilla, valtiovarain controller -toiminnolla ja tukiviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta toiselta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta taholta tuen hakijana ja tuen saajana toimivan luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön taloudellista asemaa ja 10 ja 11 §:ssä tarkoitettua tuen myöntämisen ja maksamisen rajoitusta, liike- ja ammattitoimintaa ja niille julkisista varoista myönnettyä rahoitusta ja muuta tuen kannalta merkittävää olosuhdetta koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Tässä momentissa mainituilla viranomaisilla on oikeus saada edellä tarkoitettuja välttämättömiä tietoja tuen käytöstä myös tuen saajalta.

Valtiovarainministeriöllä, muulla ministeriöllä, Valtiokonttorilla, valtiovarain controller -toiminnolla ja tukiviranomaisella on oikeus saada toisiltaan salassapitosäännösten estämättä maksutta elpymis- ja palautumistukivälinevarojen ja niistä myönnettyjen tukien hallinnointia, hakemista, myöntämistä, maksamista, seurantaa, valvontaa, lopettamista, palauttamista sekä takaisinperintää ja muita jälkitoimia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä tietoja pyytävälle viranomaiselle tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Valtiovarainministeriöllä, muulla ministeriöllä, Valtiokonttorilla, valtiovarain controller -toiminnolla ja tukiviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tässä pykälässä tarkoitettu tieto muulle viranomaiselle, julkista tehtävää hoitavalle taholle ja Euroopan unionin toimielimille, elimille ja laitoksille, jos tieto on välttämätön näiden lakisäateisen tehtävän hoitamiseksi.

14 §

Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten tiedonsaantioikeus ja tarkastusoikeus

Euroopan komission, Euroopan petostentorjuntaviraston, tilintarkastustuomioistuimen ja Euroopan syyttäjänviraston tiedonsaantioikeudesta ja tarkastusoikeudesta säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä. Tuen saajan on toimittava yhteistyössä Euroopan unionin toimivaltaisten toimielinten, elinten ja laitosten kanssa niiden käyttäessä lakisäateisiä tiedonsaanti- tai tarkastusoikeuksiaan.

Tukipäätöksen ehdoissa on viitattava Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksiin sekä tuen saajan yhteistyövelvoitteeseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

4 luku

Tarkastukset

15 §

Kansallisten viranomaisten tarkastusoikeus

Valtiovarain controller -toiminnolla on oikeus tehdä valtiovarainministeriöön, muihin ministeriöihin, Valtiokonttoriin, tukiviranomaisiin sekä tuen saajiin kohdistuvia elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön ja hallinointiin liittyviä tarkastuksia.

Valtiovarainministeriöllä on oikeus tehdä Valtiokonttoriin, ministeriöihin, tukiviranomaisiin sekä tuen saajiin kohdistuvia elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön ja hallinointiin liittyviä tarkastuksia. Valtiovarainministeriö voi määrätä Valtiokonttorin suorittamaan tiettyä ministeriötä, tukiviranomaista tai tuen saajaa tai tiettyjä tukia koskevan tarkastuksen.

Valtiokonttorilla on oikeus tehdä muihin ministeriöihin kuin valtiovarainministeriöön sekä tukiviranomaisiin ja tuen saajiin kohdistuvia elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön ja hallinointiin liittyviä tarkastuksia. Valtiokonttorilla on oikeus tehdä valtiovarainministeriöön kohdistuvia tarkastuksia, jos kyse on valtiovarainministeriön 6 §:n mukaisesta tehtävästä tukiviranomaisena tai 8 §:n mukaisesta tehtävästä hallinnon- tai toimialan ministeriönä.

Ministeriöllä on oikeus tehdä hallinnon- ja toimialansa tukiviranomaisiin sekä tuen saajiin kohdistuvia elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön ja hallinointiin liittyviä tarkastuksia.

Valtionapuviranomaisena toimivan tukiviranomaisen oikeudesta tarkastaa tuen saajia säädetään valtionavustuslain 16–18 §:ssä. Mitä mainituissa pykälissä säädetään, sovelletaan myös valtionapuviranomaisen tehtäviä lain nojalla hoitavan tukiviranomaisen sekä lainamuotoista tukea myöntävän tukiviranomaisen tarkastusoikeuteen.

Tässä pykälässä tarkoitettut viranomaiset voivat tehdä tarkastuksen itse tai valtuuttaa muun tarkastustyötä tekevän viranomaisen tai tilintarkastajan tekemään sen puolestaan. Tilintarkastajan on oltava tilintarkastuslaissa (1141/2015) tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetussa laissa (1142/2015) tarkoitettu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Valtuutetun tilintarkastusyhteisön on nimettävä tarkastuksesta päävastuussa oleva tilintarkastaja.

Ulkopuolinen asiantuntija voi viranomaisen pyynnöstä avustaa tarkastuksessa.

Tilintarkastajaan ja ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää sekä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

16 §

Tarkastajan toimivalta

Valtiovarain controller -toiminnolla, valtiovarainministeriöllä, muulla ministeriöllä, Valtiokonttorilla, tukiviranomaisella ja edellä mainittujen valtuuttamalla 15 §:ssä tarkoitettulla viranomaisella ja tilintarkastajalla on oikeus päästä tuen käytön kannalta merkityksellisiin rakennuk-

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

siin, toimitiloihin ja paikkoihin. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteiseen asuamiseen käytettävissä tiloissa.

Tarkastusta tekevällä on oikeus tarkastaa kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot, selvitykset, asiakirjat, tietojärjestelmät, tallenteet, muu aineisto ja olosuhteet. Tarkastajalla on oikeus ottaa edellä tarkoitettu aineisto haltuunsa, jos tarkastuksen asianmukainen tekeminen sitä edellyttää. Haltuun otetut asiakirjat ja muu aineisto tulee viipymättä palauttaa, kun tarkastaminen ei enää edellytä niiden hallussapitoa.

Tarkastukseen sovelletaan lisäksi hallintolain 39 §ää.

17 §

Virka-apu

Edellä 15 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla sekä Euroopan unionin toimivaltaisilla toimielimillä, elimillä ja laitoksilla on oikeus saada poliisi-, tulli-, vero- ja ulosottoviranomaisilta maksumatkaa virka-apua tässä laissa tarkoitettujen tarkastusten tekemisessä.

5 luku

Erinäiset säännökset

18 §

Kirjanpito- ja muun aineiston säilyttäminen

Tuen saajan, valtionavustuslain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettun muun kuin valtionavustuksen saajan, tukiviranomaisen, ministeriön, Valtiokonttorin, valtiovarainministeriön ja valtiovaraincontroller -toiminnon on säilytettävä kaikki tukeen liittyvä kirjanpitoaineisto ja muu aineisto vuoden 2032 loppuun saakka, jollei unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä, asetusten (EU) N:o 1296/2013, (EU) N:o 1301/2013, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 1304/2013, (EU) N:o 1309/2013, (EU) N:o 1316/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) N:o 283/2014 ja päätöksen N:o 541/2014/EU muuttamisesta sekä asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2018/1046 132 artiklan 2 kohdassa tai muussa Euroopan unionin lainsäädännössä taikka kansallisessa lainsäädännössä edellytetä pidempää säilytysaikaa.

Tukiviranomaisen myöntämiä tukia koskevan kirjanpitoaineiston ja muun aineiston säilytysaikaa voidaan jatkaa tukiviranomaisen määräyksellä. Usean tukiviranomaisten myöntämiä tukia koskevan kirjanpitoaineiston ja muun aineiston säilytysaikaa voidaan jatkaa valtiovarainministeriön asetuksella.

19 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 2 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 557/2020, sekä
lisätään 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1081/2014, 180/2019, 1369/2019 ja 557/2020, uusi 6 kohta seuraavasti:

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

-
- 5) tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi;
- 6) hoitaa sille Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annetussa laissa (/) säädetyt tehtävät.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 13 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 176/2019, 1206/2020, 922/2021 ja 22/2022, väliaikaisesti uusi 23 a kohta seuraavasti:

13 §

Tiedon käyttäjien oikeus saada tietoja tulotietojärjestelmästä

Tulorekisteriyksikkö välittää ja luovuttaa tulorekisterin tietoja, jotka tiedon käyttäjä on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeutettu muun lain nojalla saamaan suorituksen maksajalta tai toiselta tiedon käyttäjältä, seuraavasti:

23 a) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annetun lain (/) toimeenpanoa varten;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään maaliskuuta 2025.

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

Helsingissä 3.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Sari Multala kok
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko